

De första 25 åren

Utveckling, utmaningar, utvecklingspolitik i Västra Götaland

VGR Analys 2025:14

Datum: 2025-03-28, reviderad 2025-05-31

Dokumentnamn: De första 25 åren – Utveckling, utmaningar, utvecklingspolitik i Västra Götaland

Västra Götalandsregionen
Regional utveckling
Avdelningen för samhällsanalys

Kontaktpersoner

Tomas Ekberg, tomas.ekberg@yahoo.se

Karin Althoff, karin.althoff@vgregion.se

Framsida: Fotomontage av utredningar, strategier och vision framtagna i Västra Götalandsregionen

Förord

Västra Götaland och Västra Götalandsregionen har nu genomlevt sitt första kvartssekel. Denna rapport beskriver utveckling och utvecklingstendenser i samhället, vad som hänt, men ger också en bild av läget för frågor som är viktiga i dag och en överblick av det som varit och är prioriterat i utvecklingsarbetet. Och det är viktigt. Regional utveckling är en av de uppgifter som staten gett Västra Götalandsregionen ansvar för och VGR är den region i Sverige som satsat och satsar överlägset mest inom områdena kultur och regional utveckling.

Det inledande kapitlet gör ett antal nedslag i hur invånarna trivs med att bo och leva i Västra Götaland, på synen av vad som är viktiga frågor lokalt och regionalt, vilka frågor det borde satsas mer eller mindre på och vad som gjort och gör dem mer eller mindre oroliga. Kapitel 2 beskriver den modell som används för att analysera samhällets utveckling. En modell som, även om den utvecklats i takt med ny forskning och kunskap, i grunden är densamma sedan början av 2000-talet. I centrum står målet om ett högt välbefinnande för alla. Visionen om det goda livet. Det förutsätter i sin tur en hållbar utveckling såväl socialt, ekonomiskt som i miljön. Hur det politiska systemet och inte minst hur samhällets service fungerar är en annan avgörande fråga. Kapitel 3 diskuterar de viktigaste händelserna, tendenserna, trenderna i samhällets utveckling under de senaste 25 åren och läget i dag inom de nio frågor som valts ut. Det avslutande kapitlet innehåller en mer eller mindre kronologisk genomgång av analysresultat och fokus i utvecklingsarbete i regionen från 1999 fram till i dag. Betoningen ligger på innehållet i de så kallade regionrapporter som genomförts med grund i den redovisade analysmodellen. Dessutom beskrivs innehållet i vision, strategier och program under perioden översiktligt.

Ett viktigt syfte med analysverksamhet är att inspirera till nya tankar, debatt. Rapporten har skrivits med det i åtanke. Författare är Tomas Ekberg, samhällsvetare vid Avdelningen för samhällsanalys, Koncernstab Regional utveckling, Västra Götalandsregionen.

Västergötland den 28 mars 2025

Innehåll

Förord.....	2
1 Hur är det att bo i Västra Götaland? Vad är invånarnas viktigaste frågor?	4
2 Modell för att analysera samhällsutvecklingen.....	6
3 Du sköna nya värld? 25 år av förändring	8
Inget står stilla – 25 år av kriser och omvandling.....	9
Det goda livet – fortsatt starka förutsättningar	10
Den ensamma generationen – den största utmaningen för framtiden ...	11
Från storregion till något helt normalt	11
Fokus på forskning och utveckling.....	13
Klimatfrågan – från angelägenhet till industriell nödvändighet	14
Migrationen – Vi sitter alla i samma båt.....	16
Internet blev mer än en fluga – allt snurrar allt snabbare.....	17
Infrastrukturell härdsälta	18
Where the Action Is.....	19
4 Regionala analyser och regionalt utvecklingsarbete under 25 år	22
En vision om Det goda livet och en strategi för En region att växa i	22
Hållbar tillväxt, en region för barnen och Vision Västra Götaland	23
Efter stålbadet	25
Från vår bästa tid är nu till var det bättre förr?	28
Utvecklingsarbete med tydligt fokus på omställning.....	29
Allt är i rörelse – Osvuret är bäst?	30
Litteratur	32

1 Hur är det att bo i Västra Götaland? Vad är invånarnas viktigaste frågor?

Vi kan börja med att konstatera att de allra flesta invånare trivs väldigt bra i Västra Götaland. På en skala från -5 till +5 är medelvärdet närmare +4. Sverige och de egna kvarteren får genomgående högst betyg men Västra Götaland och kommunen är inte långt efter. Under senare år finns en tendens till något sjunkande värden, men, som sagt, från en mycket hög nivå. Att även tillit och välbefinnande ligger på konstant höga nivåer stärker bilden av att det är bra att leva i Västsverige.¹

Den viktigaste samhällsfrågan för invånarna i Västra Götaland är sjukvård. Regionalt har det varit det i 25 år i rad och under senare år med större marginal än tidigare. Därefter kommer skola/utbildning och infrastruktur. Mönstret har brutits två gånger det senaste decenniet. Först när de stora flyktingströmmarna från 2015 och några år framåt lyfte denna fråga till att bli den näst viktigaste av alla. I dag är den åter på nivån före 2015. Sedan när en alltmer synlig organiserad brottlighet och gängkriminalitet urartade i öppet våld från 2019 och framåt. Lag och ordning sågs 2023 som den näst viktigaste frågan regionalt i Västra Götaland. Det finns också en tendens att fler sociala frågor lyfts fram under de senaste tio åren. Även miljö och energi nämns av fler. Under senare år beror det främst på att fler ser energifrågan som ett problem. Rusande elpriser ligger sannolikt bakom. Mer klassiska samhällsfrågor som ekonomi och bostäder nämns av några procent av invånarna när de har möjlighet att fritt ange tre frågor. Invånarnas syn på de viktigaste frågorna i kommunen ger samma mönster men lokalt ses frågor om skola/utbildning och bostäder genomgående som viktigare. Invånarna i Västra Götaland har uppenbart klart för sig var ansvaret för olika frågor ligger.

En fråga som gått motsatt väg som de om integration och brottslighet är den om arbete/-sysselsättning. Frågan var en av de allra viktigaste för invånarna ända från 1998 till 2015. I dag är den inte med bland de tio mest nämnda. En förklaring är att arbetslösheten, efter det sociala och ekonomiska stålbadet under 1990-talet och efter finanskrisen 2008, sjunkit kontinuerligt ända till pandemin slog till och fortfarande inte är uppe i tidigare nivåer. En annan är att runt hälften av de arbetslösa är migranter, ofta från svåra förhållanden. De har självklart en lägre andel svarande på enkäter av olika slag. De har också en svagare röst generellt i samhället.

---

¹ SOM-institutet (2024): Västsvenska trender 1998-2023

Om vi i stället går över till vilka frågor som invånarna oroar sig över när de får ett antal färdiga alternativ att bedöma är det genomgående en hög andel som säger sig vara mycket oroliga för frågor som biologisk mångfald och förändringar i jordens klimat. En något lägre men fortfarande hög andel oroar sig för ökad främlingsfientlighet, det gäller även från 2015 och framåt och trots de stora flyktingströmmarna då, men också för ökat antal flyktingar. En majoritet ser också negativt på ökade sociala klyftor. Andelen som är oroad för demokrati eller korruption ligger relativt konstant runt en av tre. Ett markant undantag från de mer stillsamma trenderna är frågan om organiserad brottslighet. En fråga som under de senaste åren fått i stort sett hela befolkningen i Västra Götaland att reagera mycket starkt.

SOM-institutets årliga enkäter till invånarna i Västra Götaland ställer också frågor om hur de ser på olika politiska förslag. Några av de mer intressanta resultaten över tid handlar om synen på att ta emot färre flyktingar. Andelen negativa minskade fram mot 2015 för att därefter öka något till samma nivå som tidigare under 2000-talet. Ett tag öppnade vi våra hjärtan. Under senare år, från 2019 och framåt, har allt fler blivit negativa. De flesta är dock samtidigt negativa till att minska arbetskraftsinvandringen. Tydliga majoriteter finns dessutom för minskade inkomstskillnader och mot vinstutdelning i skattefinansierad vård, skola, omsorg. Det gäller även, med mycket stor övervikt, att skydda mer mark för biologisk mångfald. De flesta önskar dessutom mycket hårdare fängelsestraff och ökade försvarsutgifter. Invånarnas politiska snittprogram täcker hela den politiska skalan. Synen på skatter och offentlig sektor är särskilt intressant och varierar en del med den politiska konjunkturen men generellt är det en minoritet som vill se lägre skatter och som vill minska den offentliga sektorn.

Det är inte lätt att vara politiker. Invånarna vill helst ha mer av allt. Men mest vård, skola, omsorg.

Sedan mitten på 2010-talet har varje års enkät till invånarna i regionen ett tema med ett antal fördjupningsfrågor. 2022 var en av de frågor som ställdes inom vilka områden invånarna skulle vilja se att det satsades mer eller mindre offentliga resurser. Svaren visar vilket svårt uppdrag det är att vara politiker. De kan därmed också ge en delförklaring till den något negativa synen på politiker och beslutande församlingar. Invånarnas svar kan beskrivas som "mer av allt". Av 14 sektorer eller serviceområden är det bara tre där 10 procent eller fler av invånarna anser att de bör klara sig med mindre resurser. Svaren pekar ändå åter ut vård, skola, omsorg som huvudområden – där flest menar att det behövs mycket mer resurser – med sjukhusvård, äldreomsorg, vårdcentral och grundskola som de högst prioriterade områdena. Därefter följer miljö och klimat samt, och inte förvånande, bostäder.

2 Modell för att analysera samhällsutvecklingen

En relevant analys av samhällets utveckling förutsätter att det finns en tydlig bild av vad som är det övergripande målet men också av vad som krävs för att nå detta mål långsiktigt. Att invånarnas välbefinnande är målet är eller borde vara okontroversiellt. Frågan om hur välbefinnande ska mätas kan diskuteras men en snabbt växande forskning under de senaste 25 åren ger starka skäl för att det är invånarnas egen syn på sina liv som är det mest relevanta. Huvudfrågan handlar om hur nöjda invånarna är med sitt liv på det hela taget. Den kan kompletteras med hur meningsfullt det är och för hur livet uppfattas för stunden.²

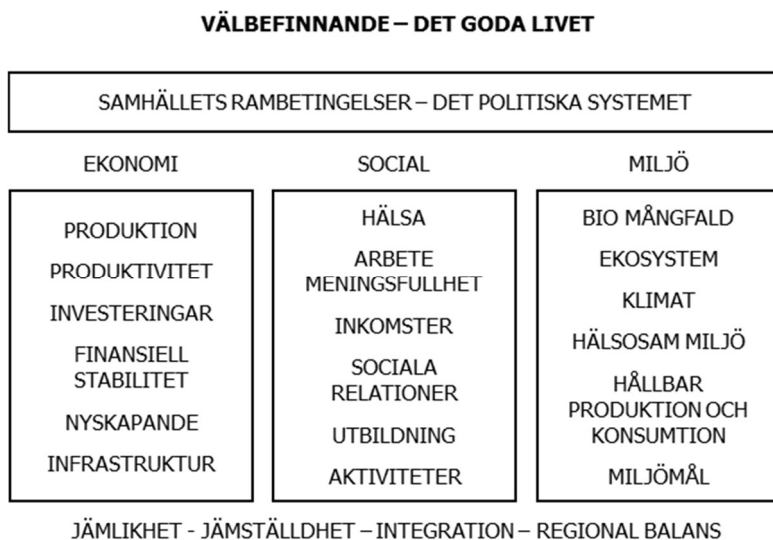
Västra Götaland har sedan bildandet 1998/99 och som enda region i Sverige Det goda livet som gemensam vision. Människan ska stå i centrum. Genom forskningssamverkan med SOM-institutet finns dessutom en för en region unik kunskap om hur invånarna ser på sina liv och hur det kan kopplas till olika levnadsförhållanden och levnadssätt. Resultaten är tydliga. Invånarna i Västra Götaland skiljer sig inte märkbart från de i andra länder. Hälsa, sociala relationer, något meningsfullt att göra och en fungerande ekonomi är de fyra pelare som bär välbefinnandet. Invånarnas välbefinnande har med några undantag varit stabilt över åren och är mycket högt i ett internationellt perspektiv. En väsentlig del i detta kan tillskrivas det som kallas det nordiska guldet. Samhällen med stor tillit och samhörighet mellan invånarna. Men också politiska system som ger invånarna en service som få är missnöjda med.

För att välbefinnandet ska vara mer än en dagslända krävs givetvis att samhällsutvecklingen totalt sett är hållbar. Det gäller såväl ekonomiskt, socialt som miljömässigt. Västra Götalandsregionen har sedan millennieskiftet använt en analysmodell framtagen av OECD för att utvärdera i vilken mån utvecklingen är hållbar. Grundtanken bygger på att identifiera de viktigaste frågorna i var och en av de tre dimensionerna och följa utvecklingen av dessa. Resultatet blir en analys av utvecklingen inom respektive dimension men de olika faktorerna är också valda för att kunna analysera påverkan från till exempel ekonomisk aktivitet på miljön. För att täcka in mer generella perspektiv diskuteras också utfall och tendenser för jämlikhet, jämställdhet, integration och regional balans. Till detta kommer ett behov av att se frågan om hållbar utveckling ur ett systemperspektiv och att fånga in hur samhällets rambetingelser utvecklas. Frågor kring demokrati, service, tillit används.

---

² Brockmann, Fernandez-Urbano (2024): Encyclopedia of Happiness, Quality of Life and Subjective wellbeing

En schematisk bild av analysmodellen som den ser ut i dag ges i figuren nedan.

Anm: Grunden för modellen kommer från OECD 2002, Bossel 1999 och Köcher, Raffelhüschen 2011.

Modellen har utvecklats över åren, men grunden är intakt. Modellen används årligen för att diskutera samhällets utveckling i VGR:S budgetunderlag. Mer omfattande analyser har genomförts med några års mellanrum från 2001 och framåt. Fokus har legat på att se trender och tendenser i samhällets utveckling. En central del av hur modellen används är att följa vad analyser och forskning säger om utvecklingen inom olika områden. Att inte bara identifiera mängder av detaljerade indikatorer för olika faktorer. Samtidigt är det givetvis viktigt att ha ett antal huvudsakliga mått att följa.

En given fråga är hur denna analysmodell förhåller sig till andra nationella och internationella mål för samhällsutveckling som till exempel FN:s Agenda 2030 eller OECD:s Better Life Index. Vi kan konstatera att modellen täcker in merparten av de frågor som båda dessa index består av. En avgörande skillnad är samtidigt att dessa index eller målbeskrivningar liksom många andra saknar ett tydligt och framför allt mätbart övergripande mål och ofta består av ett närmast oöverskådligt antal indikatorer som alla är lika viktiga. Både Agenda 2030 och Better Life Index har subjektivt välbefinnande – invånarnas syn på sitt välbefinnande – som en indikator. Men det är då en indikator bland alla andra som tillsammans ska leda till en hållbar utveckling. En hållbar utveckling där människors välbefinnande bara är ett i raden av en mängd delmål.

3 Du sköna nya värld? 25 år av förändring

Och så till frågan om vad som hänt och hur samhället förändrats under de 25 år som gått sedan Göteborgs- och Bohus, Skaraborgs och Älvsborgs län slogs samman till Västra Götaland. Vilka är de viktigaste händelserna, trenderna, tendenserna? Vilka frågor har blivit mer eller mindre viktiga? Vilka är de stora utmaningarna i dag? Urvalet blir självklart subjektivt. Bara den inledande uppräknningen av kriser och utvecklingstendenser nedan gör detta klart. Det inledande kapitlet visade också hur invånarnas viktigaste frågor växlar. Urvalet påverkas dessutom av var fokus ligger i politik och insatser för utvecklingen av regionen inom Västra Götalandsregionens ansvarsområde – regional utveckling. Vi är samtidigt trygga i att ha fångat merparten av de viktigaste generella utvecklingstendenserna. De frågor som valts täcker i stort samtliga perspektiv i analysmodellen i kapitel 2.

Efter en första koncentrerad genomgång av utvecklingen under de senaste 25 åren diskuteras frågan om invånarnas välbefinnande, hur det utvecklats över tid och vilka de viktigaste frågorna är för att människor ska vara nöjda med sina liv. Det leder över till den alltmer bekymmersamma situationen för delar av den yngre generationen. Därefter följer Västra Götalands förändring från ifrågasatt storregion till vad som i dag kan ses som ett sällsynt bra exempel på hur en utnyttjar de viktigaste drivkrafterna för ekonomisk utveckling regionalt och Västsveriges förvandling till en av de regioner i världen som har störst tyngd i forskning och utveckling. Sedan klimatfrågan, en av de mer komplexa. Här blandas goda intentioner och regionala ambitioner med en verklighet som inte alltid är på samma nivå. Frågan om migration är inte mycket enklare. Samhället har förändrats i grunden och det är viktigt att se hur det faktiskt ser ut i dag och inte minst att fundera på vad forskningen betonar för att *alla* invånare ska ha ett bra liv. Därefter diskuteras digitaliseringen av samhället, omfattningen av det som sker kräver ett fokus och det ligger här på invånarnas syn på hur digitaliseringen påverkar deras liv. Det går inte heller att undvika frågan om infrastruktur. En fråga som i flera avseenden gått från ”en självklarhet” till något alltmer eftersatt och problematiskt. Det gäller särskilt bostäder, transportinfrastruktur och energiförsörjning. Efter denna mix av sött och salt avslutar vi med flaggan i topp. Västsverige framstår i dag som något av ett Eldorado för olika former av evenemang, inte minst för unga, med deltagare och besökare från hela världen inom olika områden. Många får sina första starka livsminnen här. Engagemanget för kultur i alla former är starkt.

Tre frågor har inte tagits upp trots utmaningarna kring dem. Det gäller den ständigt dåliga matchningen på arbetsmarknaden, ambitionerna kring

jämställdhet som var och är höga men där det är svårt att se någon större förändring och den ökade otrygghet många känner men som än så länge inte lett till minskad tillit eller samhörighet. Vi diskuterar inte heller frågan om de ökade skillnaderna i inkomster och inte minst kapital mellan olika grupper i samhället. Det skulle kräva en egen rapport och är dessutom frågor som är svåra att påverka från regional nivå. Långsiktigt har alla ”grupper” fått ökade ekonomiska resurser men skillnaderna i utfall är betydande. Och det finns lästips.³

Inget står stilla – 25 år av kriser och omvandling

De senaste 25 åren saknar inte dramatiska händelser. Västra Götaland bildades i efterdyningarna av 1990-talskrisen som innebar den längsta och mest omfattande ekonomiska nedgången sedan andra världskriget. Den drabbade alla grupper i samhället med mycket hög arbetslöshet och med räntenivåer som i dag framstår som överkliga. Finanskriserna runt 2008/2009 och i inledningen av 2010-talet var djupa men återhämtningen relativt snabb. Mer utsatta grupper i samhället var de som verkligen drabbades. De stora flyktingströmmarna från 2015 och ett antal år framåt påverkade hela samhället, men innebar också en kraftsamling där en stor majoritet av invånarna visade solidaritet med andra. Nästa prövning kom med pandemin som påverkade levnadsförhållanden och levnadssätt för många invånare i grunden. Och då var ändå restriktionerna klart mindre i Sverige än i många andra länder. I ett slag var distans- och hybridarbete ett alternativ för stora grupper men på en alltmer tudelad arbetsmarknad där andra och fler över tiden gig-arbetar, ofta med dåliga villkor.

På det följer de senaste årens inflation med grund i ökade energipriser och med globala värdekedjor som fungerade allt sämre under och i efterdyningarna av pandemin. Globala värdekedjor vars snabba tillväxt också är en central del av utvecklingen under den tid regionen funnits, som leder till mer effektiv produktion, men också ökar risken för störningar i ekonomin. Med en osäkerhet om villkoren för handel och med effekter som kan knytas till klimatförändringar på vissa råvaror framstår framtiden som högst osäker. Engagemang och allvar när det gäller att motverka de förändringar i jordens klimat som människan initierat under de senaste 150 åren går som konjunkturen i vågor. De samlade utsläppen av växthusgaser på jorden ökar fortfarande och beräknas inte börja minska förrän efter 2030. Även de svenska utsläppen ökade under 2024.

Under senare år har också det grova våldet brett ut sig i samhället och drabbar nu platser över stora delar av Sverige. Invånarnas oro för den organiserade brottsligheten ligger på nivåer som ingen fråga tidigare varit i närheten av. Och

---

³ Cervenka (2022): Girig-Sverige

samtidigt med alla dessa händelser har förutsättningarna för invånarnas liv i någon mån förändrats i grunden. En stor del av den vakna tiden går numer åt till att se ner i en mobil eller sitta framför en skärm. Iphone började säljas i Sverige 2008 och var den första som kunde utnyttja 3G-nätverket som redan nu är föråldrat, nedlagt, ersatt. Den period som Västra Götaland funnits som geografi sammanfaller dessutom med den där vi har börjat använda internet på allvar.

Och nu är det 2025. Rysslands invasionskrig i Ukraina fortsätter, folkmord pågår, USA:s president förhåller sig i stort helt fritt till fakta och vetenskap och internationell politik handlar plötsligt mest om pengar och att kontrollera olika former av resurser. Som vi konstaterade i den senaste breda analysen av samhällsutvecklingen i Västra Götaland – Osvuret är bäst.

Det goda livet – fortsatt starka förutsättningar för och högt välbefinnande

Och genom allt detta är invånarnas välbefinnande i stort sett intakt. Nio av tio invånare är ganska eller mycket nöjda med sitt liv på det hela taget. En av tio är det inte. Förutsättningarna när det gäller de frågor som är avgörande för hur invånarna ser på sina liv varierar över åren men har inte förändrats i grunden. Den allmänna hälsan är minst lika god i dag samtidigt som fler är oroliga och nedstämda. Tilliten till andra, samhörigheten, de sociala relationerna har inte påverkats i någon större omfattning. De allra flesta känner sig fortsatt väl behandlade av andra. En absolut nyckelfråga. Arbetsmarknaden går i konjunkturer och har förändrats men allt är inte arbete och en stor majoritet ser fortfarande att de har något meningsfullt att göra och lär sig nya saker. Andelen som har svårt att klara sig på sin inkomst varierar runt en av tio över åren. När vi diskuterar välbefinnande är det den relevanta frågan. Inte den absoluta inkomsten. Fyra pelare bär upp välbefinnandet. Hälsa, sociala relationer, meningsfullhet, ekonomiska resurser.

Till detta kommer ett samhälle där den grundläggande servicen inom centrala områden som vård, skola, omsorg fungerar relativt väl för en stor majoritet av befolkningen. Det är det betyg invånarna själva ger. Relativt få är missnöjda. Väl fungerande samhällen med god service och med tillit mellan invånarna är i sig faktorer som står ut som förklaringar till att invånarna i Norden är de som genomgående och är efter år har invånare med mest positiv syn på sitt välbefinnande. Som är de som är mest nöjda med sina liv.⁴

---

⁴ För en samlad genomgång av forskningsläget internationellt och hur välbefinnande ser ut i Västra Götaland se Västra Götalandsregionen (2025): Vad vi vet om välbefinnande, Fyra pelare för det goda livet, VGR Analys 2025:9

Den ensamma generationen – den största utmaningen för framtiden

Men allt är givetvis inte frid och fröjd. Den ökning av utslagning av unga i skolåldern som vi upplevt under de senaste 20 åren kan inte beskrivas som annat än en katastrof. Andelen som inte har godkända betyg från grundskolan för att studera vidare på gymnasiet i någon form har fördubblats från runt 10 till runt 20 procent. Vilket samhälle får vi på sikt om en av fem unga döms ut i 15-årsåldern? Och det oavsett vad den ökade utslagningen beror på. Det är också utvecklingen för den unga vuxna generationen (16 till 29 år) som är den mest oroande frågan för framtiden i Västra Götaland. Vi är nu i en situation där dubbelt så många i den yngre generationen jämfört med övriga åldersgrupper har lågt välbefinnande, inte ser sitt liv som meningsfullt, inte känner sig väl behandlade av andra, inte litar på andra och känner sig ensamma. Tre av tio känner sig ensamma i det som kan kallas den ensamma generationen. Förklaringarna är givetvis fler än bara utslagning i skolåldern. Unga är de som är mest fast i mobilberoende. Jämförelsenormer ändras till att omfatta hela världen. Bostadsmarknaden fungerar inte för unga utan egna eller andras resurser. Fyra av tio unga vuxna i Västra Götaland var missnöjda med tillgången till bostäder 2024. Kraven ökar på en alltmer tudelad arbetsmarknad. Det ska presteras, muskler ska byggas, utseende och karriär blir viktigare för ditt eget värde. Detta samtidigt som självkänsla och förmåga att stå starkt i egna värderingar är det som gynnar det egna välbefinnandet. Pandemin drabbade i praktiken de unga hårdast. Inte bara i Sverige och Västra Götaland. Utvecklingen är densamma i en rad så kallade västländer. USA:s unga sjunker som en sten i välbefinnanderankingen jämfört med befolkningen som helhet som ändå inte är särskilt nöjda med livet. Detsamma gäller om än i mindre omfattning för Sverige och Norge. Utvecklingen är inte lika negativ i tidigare öststater och heller inte i Danmark och Finland. Vad kan det bero på?

Från storregion till något helt normalt – ekonomisk geografisk utveckling

Före och ett bra tag efter det att Västra Götaland bildades fanns en stor oro kring hur den nya ”storregionen” skulle kunna fungera. Motioner om att lägga ned hela projektet lämnades in i riksdagen. Kommunerna i Skaraborg var mest negativa. I dag är det få som beskriver Västra Götaland som en storregion. Verkligheten har kommit i kapp. Arbetspendlingen ökade snabbt de första femton åren för att sedan stabiliseras. De regionala arbetsmarknaderna har vidgats. Statlig och regional service har koncentrerats till fyra huvudorter på ett sätt och i en takt som sannolikt saknar motstycke i Sverige. Göteborg, Borås, Skövde och Trollhättan sitter i dag på den absoluta majoriteten av resurserna när det gäller kvalificerad

sjukvård, högre utbildning och de centrala delarna av innovationssystemet där människor, företag, utbildningsinstitutioner med mera möts. Utvecklingen kan ses som ett skolboksexempel när det gäller att utnyttja de grundläggande drivkrafterna för ekonomisk utveckling i geografien. Arbetsmarknaden ska vidgas för att ge bättre förutsättningar för matchning inom olika områden och för att fler ska kunna dela på gemensamma resurser. Täta och koncentrerade utvecklingsmiljöer ses som en förutsättning för att bidra till gemensamt lärande och utveckling. Lindholmen i Göteborg, Skövde Science Park, Innovatum i Trollhättan och Science Park Borås är några av fler exempel på detta. Det är också en förutsättning för ekonomisk utveckling lokalt och regionalt att attrahera kvalificerade personer inom olika områden. Kvalificerade regionala institutioner är då en given styrka. En viktig fråga är givetvis hur alla delar av regionen får del av dessa koncentrerade resurser. Region, stat, kommuner med flera har byggt ett system som tydligt gynnar regionala centra.

Om vi väljer att mäta regional ekonomisk framgång och attraktivitet i form av nya invånare, nya jobb, högre inkomster är det uppenbart hur storstadsregionen Göteborg är den som utvecklats överlägset bäst. Ur vissa perspektiv i nivå med eller bättre än huvudstadsregionen. Vi har kunnat visa att det inte sker på bekostnad av de andra tre arbetsmarknaderna med regionala centra. De utvecklas långsiktigt och i snitt som ett medellän i Sverige. Utvecklingen har varit något svagare i centrum av Fyrbodalen där bland annat effekterna efter SAAB:s konkurs i Trollhättan påverkat utvecklingen under lång tid. Detta trots Trollhättans radikalt förbättrade kommunikationer med Göteborg. För de områden som ligger längre från regionala centra är utvecklingen fortsatt och sedan länge utmanande. Det gäller inte minst för Dalsland som ändå under långa tider varit föremål för särskilda regionalpolitiska satsningar och Norra Skaraborg. De generella krafterna i den globala ekonomin är starka. Ett större utbud av arbetskraft – en bred arbetsmarknad – är i princip en förutsättning att ha en arbetskraft med tillräcklig specialisering. Få mindre arbetsmarknader i Sverige bryter detta mönster. Undantagen är främst nischkommuner som Åre och Sälen. Om vi i stället talar attraktivitet i form av människors värdering av olika platser spelar Västkusten och Göteborgsregionen i en egen liga. Att inte EU:s största sjö Vänern och den tredje största Vättern lockar mer är förvånande även om huspriserna i bra sjölägen är betydligt högre än i motsvarande inland.

Mitt i denna koncentration av mer, bättre, störst är invånarna i de olika delarna av regionen och i olika typer av orter lika nöjda med sitt liv. För de fyra regiondelarna kan vi också konstatera att invånarna i stora drag ser sina liv som lika meningsfulla, de klarar sig lika bra/dåligt på sin inkomst, de bedömer sin hälsa som i stort lika bra med naturliga skillnader för åldersstrukturen, tilliten till andra är hög, de tycker att andra behandlar dem väl, de kan få hjälp när de behöver det och de är generellt lika nöjda med den service de får i samhället. Och

allt detta trots stora skillnader i mer vanliga socio-ekonomiska måttstockar som inkomst och utbildning. Det goda livet handlar om aktiva levande samhällen där människor behandlar andra väl.

Fokus på forskning och utveckling ger goda förutsättningar för framtiden

Västra Götalands tydligaste profil i dag i ett svenskt och internationellt perspektiv är, med viss konkurrens av högt välbefinnande och en hög tillit mellan människor, näringslivets stora satsningar på forskning och utveckling. En rad globala företag, oftast lokaliserade i Göteborgsregionen, står för lejonparten. Och allt är inte fordonsindustri. Vi rör oss från hälso- och sjukvård och Life-Science över petrokemi till it/elektronik och rymdindustri med mera. Västsverige är inte bara den ledande FoU-regionen i Sverige, nivån är dessutom bland de högsta i världen för en region i förhållande till de drygt två miljoner invånarna och till det samlade värdet av produktionen. Västra Götaland är dessutom den region i Sverige som står för det klart största värdet av varuexport och med den snabbaste tillväxten det senaste decenniet. Utvecklingen är ett typexempel på den förmåga till förändring baserat på tidigare specialiseringar som alltid präglat Västsverige och som varit en nödvändighet genom varvskriser et dyl. FoU-satsningarna omfattar, förutom investeringar i forskning och utveckling, personal och faciliteter. De regionala grundförutsättningarna för utveckling är därmed förankrade i regionen och starkare än på mycket länge.

Samtidigt fortsätter omvandlingen av den ekonomiska strukturen i oförminskad takt. Andelen som jobbar med industriell tillverkning minskar över tid och var 2024 13 procent. När regionen bildades var andelen industrisysselsatta drygt 22 procent. Produktion av tjänster och inte minst olika former av kvalificerade företagstjänster växer snabbt och är nu den största enskilda näringsgrenen också i Västra Götaland efter vård och omsorg. Samtidigt finns givetvis ett samspel och ömsesidigt beroende mellan delar av tjänstesektorn och tillverkningsindustrin. En högkompetent företagstjänstesektor är i dag en förutsättning för arbetsmarknadens utveckling. Kunskaper kan spridas i hela samhället. Med den senaste utvecklingen inom IT och AI blir detta än mer uppenbart. Alla kan inte klara allting, själva. Det väl utbyggda innovationssystemet och den täta samverkan som finns mellan olika aktörer spelar givetvis också en roll för utvecklingen. Hur stor den rollen är, är en svår fråga, men de mest kvalificerade företagens lokalisering och medverkan vid Science Parks med mera i regionen, liksom ansamlingen av företag som erbjuder kvalificerade företagstjänster och är parter i utvecklingsarbetet vid dessa, säger en hel del.

Och så att vi inte faller i trans. I ett internationellt perspektiv och i jämförelse med liknande regioner över världen är inte den ekonomiska utvecklingen under

de två senaste decennierna särskilt märkvärdig. Det gäller även produktivitet och produktivitetsutveckling. Den ekonomiska tillväxten är på europeisk normalnivå. Arbetslösheten är hög. Det är framför allt inom ”inhemska” näringar som byggindustri och offentlig sektor som produktivitetsutvecklingen varit svag. Den internationellt konkurrensutsatta industrin har klarat sig bättre. Det som fungerat bra är jobbskapande. Sysselsättningen är mycket hög men det gäller som sagt också periodvis för arbetslösheten. Och det gäller även om arbetslösheten långsiktigt utvecklats bättre än för de två andra storstadsregionerna, är betydligt lägre än den i Skåne och från och till under senare år lägre än den i Stockholmsregionen.

Klimatfrågan – från angelägenhet till industriell nödvändighet

De analyser som gjordes av samhällsutvecklingen i samband med att den första regionala utvecklingsstrategin ”En region att växa i” togs fram i inledningen av 2000-talet, konstaterade att de fanns två frågor som innebar en särskild risk ur ett hållbarhetsperspektiv. Slutsatsen var att det som kallas försiktighetsprincipen – fokusera och gör allt som är möjligt – borde tillämpas på klimatfrågan och på integration. Det finns ingen anledning att ändra den utsagan i dag även om situationen för delar av den yngre generationen bör läggas till. Utsläppen av växthusgaser i Västra Götaland har minskat med drygt 20 procent sedan regionen bildades. Trots höga ambitioner och omfattande satsningar är dock inte minskningarna större än i andra delar av landet baserat på de mätinstrument som används. De senaste åren har dessutom ändrad politik på nationell nivå lett till ökade utsläpp, inte minst från transporter. Utvecklingen visar på frågans komplexitet och beroendet av nationella och internationella beslut som ger förutsättningar för förändring från grunden. Ensam är inte stark.

Frågan lider också av en generell tendens på miljöområdet att sätta närmast ouppnåeliga mål där miljösituationen ska bli ”perfekt”. Mål som ofta inte kan nås med egna medel och som inte heller på nationell nivå drivs särskilt aktivt. Biologisk mångfald är en absolut nyckelfråga för vår framtid och ett exempel. Här har vi som nation skrivit på internationella konventioner om skydd på 30 procent av landytan. Mål som vi sedan inte lever upp till. Skyddet omfattar i dag sex procent av landytan i Västra Götaland. De nationella och regionala miljökvalitetsmålen är ett annat exempel där endast 3 av 15 mål beräknas kunna nås inom rimlig tid för vad som kallas generationsmål och som från början handlade om 2020. I dag har tiden ändrats till 2030 men utvecklingen bedöms fortsatt gå åt fel håll för 10 av 15 mål trots rader av redovisade projekt. Dessutom beskrivs trenden som negativ för fem av målen. För Västra Götaland betonar det regionala forskningsrådet för klimatfrågan behovet av en betydligt snabbare omställning i industrin. Samtidigt är företagen beroende av nationella och

internationella lagar och regler för att driva en sådan politik på allvar om de ska vara fortsatt konkurrenskraftiga. Här svajar det mer även när det gäller EU:s nyss redovisade planer. Det finns dock ingen större tvekan om vart vi är på väg på lång sikt. Att beskriva sig som hållbar är fortsatt en nödvändighet för seriösa företag. Reaktionerna på anklagelser om Green-Washing är ett tydligt tecken. Och det gäller även om USA:s nuvarande president utropar Drill Baby Drill. Västra Götalands omfattande satsningar på så kallad omställning kan i detta ljus ses som en långsiktig industriell nödvändighet. Det handlar om företagens långsiktiga konkurrenskraft. Och det handlar om att försöka ta sin del av ansvaret. Det löser givetvis inte de globala problemen med växthusgaser.

Om vi dessutom ser på invånarnas villighet att agera i förhållande till vad de faktiskt gör blir frågans komplexitet än tydligare. Invånarna i Västra Götaland är närmast unisont tydliga med att klimatfrågan är ”på riktigt” och inte löser sig av sig själv. De menar till och med att den nuvarande utvecklingen innebär en uppenbar risk att jordens resurser tar slut. De säger att de är beredda att ta ansvar. Att konsumera mer hållbara varor inom område efter område. Vägen från ord till handling är dock lång. I praktiken fortsätter majoriteten att konsumera mer eller mindre som förut och under det senaste decenniet alltmer intensivt via olika nätsajter där det i princip är omöjligt att reda ut under vilka sociala, ekonomiska och miljömässiga förhållanden saker och ting produceras. De unga och de med höga inkomster är flitigast. Under senare år minskar dessutom andelen ekologiska livsmedel, försäljningen av elbilar sjunker mer än försäljningen av fossildito och flygandet ökar igen. Utsläppen av växthusgaser från trafiken ökar. Det är uppenbart att enkla budskap eller dialoger inte hjälper. Att intresset för miljöfrågor är lägst i den unga generationen samtidigt med mycket stora skillnader mellan de som står längst från varandra ideologiskt komplicerar frågan än mer. Politisk samverkan över gränser och politiskt ansvarstagande behövs men saknas i dag. Rambetingelserna, förutsättningarna, behöver vara rätt. Det behövs lagar och regler på nationell och internationell nivå. Då är även invånarna redo att bidra.

Men det finns också uppenbara glädjeämnen. Hur många höginkomsttagare, de som kör mest bil och konsumerar mest – även från nätet, vet att de är de som via sina inkomster och regionskatten samtidigt bidrar mest till en kollektivtrafik i Västra Götaland som i dag är i princip helt fossilfri. Och det är bara ett exempel på hur den offentliga sektorn lokalt och regionalt inom sina verksamheter och när det gäller hållbarhet ofta går före och faktiskt genomför det den har rådighet över. Att visa upp det är sannolikt ett mer effektivt och utmanande budskap än att kalla något klimatsmart.

Migrationen – Vi sitter alla i samma båt

Sedan år 2000 har andelen invånare i Västra Götaland som är födda i andra länder ökat från 12 till 21 procent. En andel som är en av de högsta i världen. I det som brukar kallas arbetsför ålder (20 till 65 år) är 27 procent födda utomlands. Bland sysselsatta i dessa åldrar är runt 25 procent utlandsfödda. Befolkningspyramiden ser dessutom helt olika ut för inrikes och utrikes födda. För de som är födda i landet är den i stort sett en pelare. För utrikes födda dominerar invånare i aktiva åldrar stort. Att frågan om invandring och integration varit och är högst aktuell generellt och i politiska sammanhang är inte förvånande. De negativa sidorna är väl kända. Svårigheter för nyanlända att klara skolan, färre i jobb, en högre arbetslöshet, ett större bidragsberoende, mer frekvent koppling till organiserad brottlighet. Saker hänger ihop. För vissa grupper i det svenska samhället ses också en annan kultur och religion än det förment svenska som ett hot. Det som det talas mindre om är fler högt utbildade och bättre skolresultat i den högre utbildningen, en hög andel sysselsatt inom de mest kvalificerade yrkena och inte minst det faktum att problemen med lägre sysselsättning, högre arbetslöshet och bidragsberoende minskar för varje år som går efter att även mer utsatta grupper kommit till Sverige. Dessutom blir det helt enkelt absurt att bunta ihop invandrare i en grupp och skylla allt en uppfattar som fel på en del av invånarna som är mer diversifierad än de som är födda i landet och som utgör en så stor del av befolkningen. Det som är grunden till olika problem bör hanteras. Inte härkomsten.

Forskningen kring välbefinnande ger i sig intressanta insikter i vad som gäller för att få till ett väl fungerande samhälle för alla grupper i samhället. De senaste decennierna och även i närtid bryter flera politiska partier och ledande politiker frekvent mot detta. Invandring och invandrare pekas ut som den grupp som ligger bakom allt som uppfattas som problem i samhället. Risker är att det som är det nordiska guldet och som än så länge är intakt – vår tillit till varandra, att vi behandlar varandra väl, att vi känner samhörighet – urholkas. En fungerande integration med högt välbefinnande i hela befolkningen beror till stor del på synen på migranter bland de som är födda i landet. En mer positiv syn bidrar till ett högre välbefinnande bland immigranterna. Det motsatta riskerar välbefinnandet för gruppen i sig men också sammanhållningen i samhället. Utvecklingen i Sverige under senare år är oroande. Arbetskraftsinvandring försvåras. Arbetstillstånd rivs upp i vad som liknar retroaktiv lagstiftning. Bara de som anses tillräckligt belevade är välkomna. Andra kulturer än den förment svenska döms ut. Förutom att inte döma ut andra människor är det bästa sättet för en bra integration och ett högt välbefinnande enligt forskningen att se till att migranter delar sociala sammanhang med de som har bakgrund i landet de kommer till men också och samtidigt kan behålla den egna kulturen. Då visar det sig att välbefinnandet bland migranter efterhand närmar sig det som gäller i

landet generellt och att det bevaras intakt. Och vi får ett samhälle som kan fortsätta att fungera väl med tillit mellan invånarna.

Internet blev mer än en fluga – allt snurrar allt snabbare

Digitaliseringen har lett till att förändringstakten i samhället skruvats upp till nya nivåer. Förutom allt som digitaliseras och automatiseras kan utveckling av nya lösningar nu ske dygnet runt i olika miljöer runt om i världen. Sedan några år är vi dessutom inne i en ny era med artificiell intelligens. När väl barnsjukdomarna är övervunna kan allt som kan digitaliseras automatiseras mer eller mindre. Det gäller också skapandet av nya lösningar. Lärande och kunskapsutveckling får nya förutsättningar. Tempot drivs upp ytterligare. Redan i dag har många trygga och till alldeles nyss attraktiva jobb inom IT försvunnit eller blivit osäkra. Var det ska sluta är inte lätt att veta.

En nyckelfråga för samhällsutvecklingen är hur digitaliseringen på allvar ska kunna användas för att förbättra och effektivisera verksamheten inom offentliga tjänster som vård, skola, omsorg – i en tid då bland annat antalet äldre blir fler. Rader av lösningar finns men de ska implementeras. En from förhoppning kan också vara att den ökade produktivitet detta borde medföra både generellt och i offentlig sektor någon gång ska göra det möjligt med en utväxling där minskad arbetstid kan vara en del. Inte minst då fler och fler förväntas arbeta längre upp i åldrarna. Digitaliseringen är också en huvudfråga i ett betydligt bredare samhällsperspektiv. En ny värld med sårbarhet i nya former som minskad integritet, nya typer av brottslighet, åsiktsregistrering och påverkan, cyberkrig, tornar upp sig. Att digitaliseringen i slutändan kommer att leva till ”Du sköna nya värld” där allt är tillgängligt för alla, utan begränsningar, känns inte särskilt troligt.

När det gäller invånarnas förhållande till digitalisering kan vi konstatera att den mer frekventa användningen av internet i stort sett är lika gammal som Västra Götaland. Internet har nu förändrat de flestas liv i grunden. I stort sett alla invånare i Västra Götaland använder i dag internet dagligen via dator och/eller mobil och hämtar information, lär sig nya saker, håller kontakt på sociala medier, handlar och beställer saker och tjänster, betalar räkningar, gör myndighetsärenden och så vidare. Internet har också gett vissa grupper möjligheter till ökat distans- eller hybridarbete. Andelen av den totala arbetstiden i Västra Götaland som gjordes på distans var som högst runt 25 procent under pandemin 2020 till 2021 men var 2023 nere i ungefär halva den volymen.

Den andra sidan av myntet har under senare tid blivit uppenbar. I mobiltelefonens barndom var det strålning och eventuella skador från den som

diskuterades. I dag är det mobilberoende. En majoritet av invånarna i Västra Götaland önskar själva att de la mindre tid på mobilen och tycker att internet tar för mycket av deras tid. Tre av tio unga menar att mobil och internet ger fler problem än möjligheter. Många är rädda för att deras integritet och säkerhet hotas. Analyser av hur mobilberoende påverkar välbefinnande bland invånarna i Västra Götaland visar att de som ser ut att påverkas på riktigt allvar är de som instämmer helt i att internet tar för mycket av deras tid och att de vill ha fler mobilfria perioder. I dessa grupper är det en dubbelt så hög andel än bland övriga invånare som inte är nöjda med sitt liv. Här finns givetvis utrymme för att det är de som har ett mindre meningsfullt liv i övrigt som lättare hamnar i beroende. Och som vi konstaterat tidigare. Det är inte bara det utdragna meningslösa bläddrandet som är skadligt, som hindrar egna tankar och kontemplation, det är också att jämförelsegrunder och normer ändras.

Infrastrukturell härdsmälta

Från att ha varit en styrka för Sverige och en självklarhet har infrastrukturen inom ett antal områden som är avgörande både för samhällets utveckling som helhet och invånarnas välbefinnande sjangserat under de senaste decennierna. Det gäller särskilt frågorna om bostäder till alla, transportinfrastruktur på järnvägssidan och nu även energiförsörjning. Hur detta kan ha kunnat ske är en gåta. Ordning och reda i finanserna har visserligen sedan 1990-talet varit det ledande mottot för de svenska finanserna och skuldbördan är nu bland de allra lägsta i Europa och världen. Men samtidigt vet vi vad som händer långsiktigt med ett samhälle som inte investeringar i central infrastruktur för framtiden. En fungerande infrastruktur är ett minst lika viktigt skäl som en osäker omvärldssituation för att öppna för större utgifter.

Bostäder är den samhällsservice som invånarna i Västra Götaland år efter år ser mest negativt på. Fler är negativa än positiva. Och det är det de ser i sin omgivning som gör dem negativa. De flesta menar att de har en bra bostad. Det är marknaden i sig som inte fungerar som den borde. De som inte har egna resurser står sig slätt. Fastighetspriserna i storstadsområden skapar problem även för de som har normala inkomster men inte gjort bostadskarriär. För unga utan resurser eller backup blir insteget ofta orimligt högt. Att flytta mellan dyra andrahandsalternativ och inackorderingar blir lösningen. Som tidigare konstaterats. Fyra av tio unga vuxna i Västra Götaland var missnöjda med tillgången till bostäder 2024. Länsstyrelsen visar i sin årliga genomgång hur bostadsbrist i kommunerna enligt deras egen bedömning är mer regel än undantag i Västra Götaland. År efter år kritiseras också den svenska modellen av OECD. Inga större genomgripande politiska initiativ tas. Situationen skiljer radikalt bara jämfört med grannlandet Finland där bostadsmarknaden inte ses som ett problem.

En annan långbänk gäller transportinfrastruktur, framför allt på järnvägssidan. Västsverige har några av de absolut mest frekventerade spåren i landet utan att nya investeringar kommer till. Och det trots att det bland annat rör kopplingen mellan landets två största städer på sträckan Alingsås/Göteborg.

Beslutsprocesserna drar ut i decennier. Genomförandet kan ta lika lång tid och kostnaderna öka magistralt när besluten väl är tagna. Västlänken – som kommer knyta ihop järnvägsnätet i Västsverige på ett mer fruktbart sätt när den väl är klar – är ett exempel på det. Ett projekt som faktiskt fler i Västra Götaland ser mer positivt än negativt på i SOM-institutets undersökningar. Många har ingen åsikt alls. En annan långbänk gäller frågan om en grundläggande järnvägsinfrastruktur mellan Göteborg och Oslo. Något som borde vara en självklarhet. Här finns inga beslut tagna. Ibland händer dock saker och de kan också visa vad resultatet kan bli när obsoleta transportlösningar byts ut mot mer normala, för att inte säga självklara. Satsningen på bana och väg mellan Trollhättan och Göteborg har brutit en barriär och gett helt nya förutsättningar framför allt för boende i Trollhättan. Beslutet om en ny järnväg mellan Göteborg – Landvetter – Borås kommer också att på lång sikt leda till mer hållbart resande och ökat utbyte.

Som om inte detta vore nog har energiförsörjning och då framför allt den långsiktiga tillgången till el dykt upp som ett oväntat problemområde under senare år. Och det på en nivå som gjorde att staten/regeringen såg sig tvingad att gå in och betala delar av invånarnas elräkningar under en period. Ett unikt beslut. Flera faktorer ligger bakom. Inte minst den prismodell som används i ett system som blir alltmer hopkopplat med våra grannländer. På hemmaplan handlar det samtidigt om utdragna processer, kommunala veton, överklaganden i det oändliga. Försvarsmakten tillåts dessutom säga nej till det mesta i landet utan att behöva ange några skäl offentligt. Det senaste lokala exemplet är hur en knapp majoritet av politiker i Öckerö kommun ser ut att kunna stoppa delar av en vindkraftspark som ligger en och en halv mil ut i havet och som skulle ge ett tillskott av el som motsvarar hela årsförbrukningen i Göteborg. Detta samtidigt som näringslivet betonar behovet av ny el för den omställning som pågår, till och för investeringar i en mer hållbar produktion, och menar att detta nej riskerar upp mot 25 000 nya jobb. Invånarnas syn på havsbaserad vindkraft och på el från sol, vind och vatten är generellt positiv och det gäller även i kustkommunerna. Den som lever får se.

Where the Action Is

Låt oss efter dessa något dystra avsnitt avsluta med flaggan i topp. Västra Götaland och inte minst Göteborg är i dag en central plats i Norden och en av de viktigaste i Europa för evenemang, möten, kultur, nöjen. Ett utmärkande drag är aktiviteter riktade mot unga inom olika områden. Världens största fotbollsturnering för ungdomar – Gothia Cup – startade 1975 och lockar 1 900 lag

och därmed över 50 000 personer från 75 länder som spelar drygt 5 000 matcher varje år.⁵ Världens största ungdomsturnering i handboll – Partille Cup – startade 1970 och lockar numer 25 000 deltagare från mer än 50 länder till Västsverige.⁶ Side by Side Music Camp genomfördes första gången 2014, inspirerat av Gothia Cup, och är nu ett av världens största musikläger och samlar årligen 2 000 ungdomar från hela världen. De får möjlighet att utvecklas tillsammans med Göteborgs symfoniker.⁷ Ungdomar från hela världen med olika intressen får möta Göteborg och Västsverige och får en unik och positiv upplevelse att bära med sig resten av livet.

Inom kulturområdet genomförs också Nordens största bokmessa vilket samtidigt är Nordens största kulturevenemang med runt 80 000 besökare varje år. Göteborgs Filmfestival är Nordens största offentliga filmfestival. Göteborgsvarvet är världens största halvmaraton. Way out West är tveklöst den ledande festivalen för lätt distingerad musik i Sverige. Norra Europas största kombinerade konferens och hotellanläggning – Svenska Mässan – lockar dessutom årligen mängder av gäster. Både de som är generellt intresserade av olika frågor och ledande specialister inom olika områden. Och så här kan vi hålla på. Ett gemensamt drag för de flesta av dessa evenemang och faciliteter är att de har startat genom enskilda initiativ som ofta backats upp av ett aktivt föreningsliv eller näringsliv och när de visats sig bära fått stöd av andra privata och offentliga aktörer i samhället. Ett mycket framgångsrikt koncept.

Västsverige har också en stark infrastruktur inom evenemang och kultur. Även här sker ofta styrning och finansiering i samverkan mellan olika aktörer i samhället. Universeum med sitt fokus på hållbar utveckling och på att inspirera och utveckla inom naturvetenskap och teknik är ett lysande exempel. Anläggningar med samma syfte finns även i form av Batlazar Science Center i Skövde, Navet Science Center i Borås och Innovatum Science Center i Trollhättan, för att nämna några. Att utveckla denna typ av infrastruktur kräver oftast ett starkt och uthålligt politiskt engagemang. Att Västra Götalandsregionen är den region i Sverige som satsar klart mest på regional utveckling och kultur hjälper givetvis till.

Och för säkerhets skull. Allt sker självklart inte i Göteborg eller i någon av de tre större städer som har huvuddelen av regionala funktioner i övriga delar av regionen. Vara konserthus är en relativt unik lokal företeelse med hög kvalitet. Hällristningarna vid Tanum är ett världsarv utöver det vanliga. Västkusten är i sig ett av de mest attraktiva besöksområdena i landet. Och det går att fortsätta

---

⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=x23QAGyNzvs>

⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=XJV50FyH5-k>

⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=SaQQc2SbDzA&t=138s>

nästan hur länge som helst. Det säkraste är att konstatera att vi nöjer oss med att ha redovisat ett axplock av det som verkligen sticker ut. Och det utan att ens nämna Liseberg, Ullevi, Skara Sommarland, GöteborgsOperan eller den framgångsrika filmproduktionen vid Film i Väst i Trollhättan.

Och visst finns det ett stort intresse för kultur och natur även bland invånarna. Ett exempel är att 60 procent av alla vuxna i Skaraborg besökte Kinnekulle under 2023. Drygt 40 procent hade varit vid Varnhem och klosterkyrkan där enligt svaren i SOM-institutets enkät till invånarna. Lika hög andel som de i Fyrbodalen som varit på Halle- och Hunneberg. Och på tal om föreningsliv, lokalt engagemang, samhörighet och uthållighet. Ulvacupen i fotboll i Ulvåker utanför Skövde arrangeras av Ulvåkers IF och firade 2022 sitt 50-årsjubileum med över 200 lag och 2000 deltagare i åldern 10 till 12 år på plats.⁸ De två närmsta tätorterna har totalt 1 500 invånare.

---

⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=2bUBuTf-nr8>

4 Regionala analyser och regionalt utvecklingsarbete under 25 år

Det avslutande kapitlet ägnas åt en genomgång av samhällsutvecklingen under de senaste 25 åren. beskrivningen hämtas i huvudsak från de återkommande så kallade regionrapporter som genomförts i stort sett från det Västra Götaland bildades. Utgångspunkt för analyserna är den modell som redovisades i kapitel 2. Beskrivningen görs i kronologisk ordningen och tar också upp hur fokus i arbetet för att stärka regionens utveckling sett ut över åren i form av visioner, strategier och program. Allt givetvis på övergripande nivå. De inledande tio till femton åren behandlas något mer utförligt då det var en tid då rapporter fortfarande skrevs ut på papper och allt material inte är lätt tillgängligt i digital form i dag.

En vision om Det goda livet och en strategi för En region att växa i

Regionfullmäktige beslutade 1999 att anta den första regionala utvecklingsstrategin ”En region att växa i”.⁹ Visionen var Det goda livet och tio mål etablerades. Vart och ett av dessa hade en politiker med huvudansvar och ansvariga tjänstepersoner. En beskrivning av befolkning, näringsliv med mera och en SWOT -analys av utvecklingen föregick framtagandet.¹⁰ De tio målen var hållbar tillväxt, ledande i kunskap och kompetens, IT-region i europeisk tätposition, 50 miljarder på tio år till trafikens infrastruktur, ledande inom resurssnål och miljövänlig teknik, Sveriges ledande kulturregion, Skandinaviens mest besökta turistregion, internationellt erkänd samarbetspartner, föregångare i jämställdhet och föredöme i integration. Det betonades också att det var viktigt med ett helhetsperspektiv där frågor om fördjupad demokrati, hållbar ekologisk utveckling, det internationella arbetet och strävan efter integration och jämställdhet genomsyrar det som görs för att nå målen. Igenkänningsgraden och relevansen framstår som hög även i dag. Ett antal strategiska åtgärder beskrivs inom utbildning och kompetens, infrastruktur och IT, transportsystemet, näringslivets utvecklingsmiljö, kultur och kulturarv och turism. Detta var samtidigt de frågor som det regionala utvecklingsarbetet hade tydligast mandat att jobba med och driva. Den SWOT-analys som var ett av underlagen betonade mycket starkt behovet och värdet av att utveckla starka koncentrerade utvecklingsmiljöer för nyskapande och näringslivsutveckling i samverkan mellan

---

⁹ Västra Götalandsregionen (1999): En region att växa i – regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland.

¹⁰ Regionstyrelsen Västra Götaland (1998): Västra Götaland – nulägesbeskrivning, ECON Analys och Information (1998): SWOT Västra Götalandsregionen, Förutsättningar för regional utveckling

högskolor/universitet, företag, myndigheter, organisationer. Något som kan sägas varit högst prioriterat i det regionala utvecklingsarbetet sedan regionen bildades och fortsatt är det i dag. Ett samlat kunskapsunderlag om Västra Götaland dess historia och utveckling fram till millennieskiftet gavs ut 2003 av Sveriges Nationalatlas på både svenska och engelska efter ett initiativ av Västra Götalandsregionen och Länsstyrelsen i Västra Götaland. Innehållet har i stora delar relevans och intresse även i dag.¹¹

Hållbar tillväxt, en region för barnen och Vision Västra Götaland

I början av 2000-talet gjordes ett antal större utredningar för att precisera innebörden av begreppet hållbar utveckling och beskriva utvecklingen i Västra Götaland mer medvetet ur detta perspektiv. I rapporten Hållbar tillväxt i Västra Götaland från 2001 används den analysmodell för hållbar utveckling som OECD tagit fram för att analysera samhällsutvecklingen i Västra Götaland första gången.¹² Resultaten visade hur utvecklingen under 1990-talet slagit hårt mot ekonomin med försvagad köpkraft, färre i arbete och ökad arbetslöshet. Utanförskapet hade ökat, valdeltagandet minskat och de som var beroende av olika former av bidrag var rekordhög, också våldsbrotten ökade. Den allmänna hälsan hade samtidigt klarat sig relativt väl och påverkan på miljön bedömdes sammantaget ha minskat. Skillnaderna mellan olika delar av regionen hade blivit större. Men förutsättningarna för framtiden sågs som relativt goda. Stålbadet var gjort. Västra Götaland var i ett europeiskt perspektiv en rätt genomsnittlig region men även vid millennieskiftet år 2000 med en styrka på FoU-området och med högt deltagande i arbetslivet. Faktorer som står ut än tydligare i dag. Regionen bedömdes också ha en hög utbildningsnivå och ett väl diversifierat näringsliv. Utsläppen till miljön var låga i förhållande till andelen invånare och storleken på ekonomin. Det samlade perspektivet på hållbar utveckling väckte viss uppmärksamhet och användes också av Göteborgs stad i ett antal år. Seminarier hölls i Bryssel i samverkan med EU, för Regeringskansliet för att bara nämna några. I rapporten konstateras att ”Det är de mänskliga behoven som ska stå i centrum, inte ekonomins eller marknadens. En ren och livskraftig miljö, ett samhälle där invånarna känner delaktighet, trygghet och samhörighet och kan få service som utbildning och vård är mer grundläggande frågor”. Även det gäller i dag.

Regionfullmäktige gav efter detta ett uppdrag att ta fram ett strategiskt program för hållbar tillväxt i samverkan mellan ett brett partnerskap i regionen.

---

¹¹ Sveriges Nationalatlas (2003): Västra Götaland

¹² Västra Götalandsregionen (2001): Hållbar tillväxt i Västra Götaland, Tillväxtens tre dimensioner – människa, miljö, ekonomi. Regional politik för hållbar tillväxt.

Diskussionsunderlaget fick namnet Stora utmaningar för en hållbar framtid.¹³ Sju frågor/utmaningar lyfts. En gemensam region, eget ekonomiskt nyskapande, bra utbildning och väl fungerande arbetsmarknad, öppenhet och mångfald, aktiva invånare och folkhälsa, en miljöeffektiv region och sist men inte minst utveckling av förnybara system. Med hållbarhet i tankarna föreslås ”En region för barnen” som en vision för den framtida strategin. Bakgrunden är behovet att se långsiktigt på frågorna, att se till kommande generationer och deras förutsättningar.

Motiven var flera. En region för barnen är attraktiv och konkurrenskraftig i framtiden. Beslut som tas med barnens bästa i centrum blir bra hållbara beslut. Barn som ges likvärdiga och starka förutsättningar att växa upp är grunden för samhällets fortsatta utveckling. Det är svårt att säga emot. Från dessa analyser tog partnerskapet för regionalt utvecklingsarbete i Västra Götaland – Utvecklingsgrupp Västra Götaland – fram ett gemensamt underlag med idéer för tillväxtprogram och regional utvecklingsstrategi. Mål, prioriterade områden och program föreslogs. Men också olika visualiseringsprojekt för att göra det tydligt vad arbetet syftade till. De kunde handla om allt från att testa gratis kollektivtrafik i en delregion över att stimulera möjligheter till distans- och fortbildning generellt och i arbetslivet till bättre samordning och samverkan i välfärdssystemen och olika försöksprogram med utveckling av innovationssystem med inriktning på hållbarhet. Arbetsgruppen bestod sammantaget av över 60 personer som representerade närmare 30 olika organisationer.

Arbetet utmynnade efter en rad politiska processer i Vision Västra Götaland – Det goda livet. Visionen antogs av Regionfullmäktige 2005 och gäller fortsatt 20 år senare.¹⁴ Styrkan i visionen är dels att den sätter människan i centrum genom Det goda livet. Den fångar också upp analyserna av hållbarhetsperspektivet som nu blir en naturlig och utpekad del av utvecklingsarbetet. En ytterligare styrka är att den något småtråkigt och gammaldags beskriver viktiga frågor och utmaningar i ett sektorsperspektiv. De fem fokusområdena är hållbar näringslivsutveckling, kompetens och kunskapsutveckling, infrastruktur och kommunikationer, kultur samt hälsa. Det gör att ansvarsfördelningen blir tydlig och hållbarheten längre. En överväldigande majoritet av denna typ av visioner och strategier fokuserar på särskilda utmaningar eller möjligheter. Visionen betonar också att det är var och ens uppgift att inom sina ansvarsområden sätta mål för och driva de frågor som man kommit överens om. Oavsett om man är region, stat, kommun, representerar näringsliv eller arbetstagare eller driver högre utbildning. Till visionen kopplades flera utvärderande funktioner. En bred panel under ledning av Handelshögskolan vid Göteborgs universitet utvärderade

---

¹³ Västra Götalandsregionen (2003): Hållbar tillväxt i Västra Götaland – Stora utmaningar för en hållbar framtid

¹⁴ Västra Götalandsregionen (2005): Vision Västra Götaland – Det goda livet

mål och medel under 2008.¹⁵ En forskargrupp vid samma handelshögskola gick igenom utvecklingen i förhållande till de målsättningar som satts upp. Sedan en bit in på 2010-talet gör SOM-institutet en årlig genomgång av utvecklingen i de olika delarna av visionen ur ett invånarperspektiv.¹⁶

Efter stålbadet – Utveckling på rätt väg, klarare klusterfokus, ett högskolenära innovationssystem

Redan 2006 gjordes en omfattande uppföljande regionrapport med namnet Hållbar utveckling i Västra Götaland, Utveckling – Utvecklingsarbete – Framtid.¹⁷ Utvecklingen i regionen beskrivs nu som generellt stark under ”det första globala decenniet”. Mycket går åt rätt håll. Oron berör främst ökade sociala skillnader där klyftorna ökar och utvecklingen av biologiska system och biologisk mångfald där situationen i haven står i centrum. De scenarioräkningar som genomförts pekar mot goda förutsättningar för framtida utveckling när fokus ligger på ekonomiska och sociala frågor. En annan slutsats är att utvecklingsarbetet bör koncentreras och fokuseras till de absolut viktigaste frågorna. Den ökade globaliseringen beskrivs som en möjlighet för ett internationellt konkurrenskraftigt näringsliv. Utarmning av den biologiska mångfalden måste tas på allvar. Fortsatta satsningar på att vidga arbetsmarknaderna behövs. De satsningar som görs på ett mer hållbart transportsystem och en mindre fossilberoende ekonomi är en långsiktig styrka och nödvändighet och bör intensifieras.

Det mesta av det konkreta utvecklingsarbetet bedrevs nu och en bit in på 2010-talet via de tillväxtprogram som staten gav regionen i uppdrag att driva inom sitt generella ansvar för politikområdet regional utveckling. Regeringen och Regionfullmäktige godkände tillväxtprogrammen för perioden 2004 till 2007 respektive 2008 till 2013.¹⁸ Särskilda delregionala tillväxtprogram togs fram i de fyra regiondelarna Fyrbodal, Göteborgsregionen, Sjuhärad och Skaraborg och beskrevs kortfattat i det gemensamma programmet. Löpande utvärderingar med brett deltagande av partnerskapet genomfördes.

Näringslivets förutsättningar stod, allt enligt uppdraget, i centrum i programmen under perioden och att ta tillvara alla invånarens resurser – inte minst de som invandrat – var ett återkommande tema. Det var också frågan om en mer

---

¹⁵ Vägen till Det goda livet – Slutrapport från panelen som följer upp genomförandet av vision Västra Götaland

¹⁶ <https://www.qu.se/som-institutet>

¹⁷ Västra Götalandsregionen (2007): Hållbar utveckling i Västra Götaland, Utveckling – Utvecklingsarbete – Framtid, Rapport Tillväxt och utveckling 2007:1

¹⁸ Västra Götalandsregionen (2004): Det gemensamma Västra Götaland, Hållbar tillväxt för ökad attraktivitet och konkurrenskraft och Västra Götalandsregionen (2008): Tillväxtprogram för Västra Götaland 2008-2013

jämställd arbetsmarknad där könstillhörighet inte avgjorde livs- och utbildningsval. Miljöfrågan beskrevs generellt i termer av effektivitet – att ha mindre påverkan på miljön i det som gjordes än omvärlden – och om behovet av att den offentliga sektorn tar ansvar och går före där den har möjlighet att påverka i egen och med skattemedel finansierad verksamhet. Frågan om infrastruktur och att bygga samman Västsverige och vidga arbetsmarknaderna var andra självklara delar. Det som framför allt utmärker programmen är dock ett allt starkare fokus på att bygga upp ett kvalificerat och väl fungerande högskolenära innovationssystem i regionen med lokala/regionala specialiseringar som grund och med ett övergripande fokus på hållbarhet. Västra Götalandsregionen var drivande.

Särskilda satsningar föreslogs inom områden som togs fram i olika initiativ i samverkan mellan regionen, universitet och högskolor, näringslivets organisationer med flera. Det gällde både mer övergripande framtidsanalyser som ”Västsvensk framsyn” som identifiering av kluster med internationell lyskraft värda att satsa på tillsammans i det som gavs namnet Five Clusters.¹⁹ Översatta till svenska var de Hållbar urban stadsutveckling, Havet och maritima näringar, Hållbara transportlösningar, Grön kemi och biobaserade lösningar samt Life Science. Frågor som fortsatt är viktiga och prioriterade omkring femton år senare.

Nya utmaningar för Västra Götaland

Nästa mer omfattande regionrapport togs fram 2012. Undertiteln var Nya utmaningar för Västra Götaland.²⁰ Utvecklingen under det första decenniet på 2000-talet beskrivs som ”Tio bra år för de flesta i en dynamisk region men med allt tydligare klyftor”. Globalisering och beroendet av globala värdekedjor betonas. Sårbarheten ökar. Frågan om biologiska mångfald är en långsiktig fråga och ett fortsatt orosmoln. Digitaliseringens omvälvande effekter diskuteras. En huvudslutsats är att det blir allt viktigare att vara attraktiv generellt men särskilt för de med ambitioner och höga kvalifikationer inom olika områden när det gäller förutsättningar för utveckling av ekonomin. Att förstå och närma sig forskningen om välbefinnande betonas också. Ett antal svåra utmaningar som på inget sätt fått en lösning drygt tio år senare handlar om ökad otrygghet i befolkningen och en ökad arbetslöshet där invånare som flytt från andra länder står för en hög

---

¹⁹ Five Clusters – Chalmers, Göteborgs stad, Göteborgs Universitet, Västra Götalandsregionen och Västsvenska Handelskammaren

²⁰ Västra Götalandsregionen (2012): Regionrapport 2012 – Nya utmaningar för Västra Götaland

andel. Analysen sammanfattas i ett antal utmaningar för Västra Götalands framtid.

- En transportinfrastruktur i Västsverige med storstadsstandard
- Placera arbetet med ett hållbart och energismart samhälle i fokus
- Ge alla som studerar en koppling till arbetslivet
- Kraftsamla högre utbildning och forskning, utveckling och attraktivitet
- Uthållig satsning på regionala plattformar för företagande och innovation
- Organisera arbetslivet från medarbetarens behov och livssituation
- Where the action is – möten/engagemang som ger attraktivitet och bra liv
- Utveckla konkreta långsiktiga satsningar för ett mer jämställt arbetsliv
- Samverka kring upphandling som driver innovation och hållbar tillväxt
- Utveckla en gemensam regional bild av framtidens Västsverige
- Placera den kreativa individen i centrum för utvecklingsarbetet
- Stärk kommunikationen kring Västsverige och förändringsarbetet
- Utveckla strukturerade processer mellan stat och region i fler sektorer

Dessa utmaningar utgjorde utgångspunkt för nästa mer omfattande revidering av den regionala utvecklingsstrategin. En av visionspanelens viktigaste slutsatser var att det fanns ett stort behov att förtydliga genomförande och målsättningar. Det gällde både hur frågorna påverkar invånarnas förutsättningar och för vad som ska åstadkommas. Rekommendationen präglar det regionala utvecklingsprogrammet för perioden 2014 till 2020.²¹ Regionrapportens analys betonade vikten av att fortsätta bygga samman Västsverige, av att ta hänsyn till att globaliseringen ökat betydelsen av attraktivitet och av det globala näringslivet, av att agera mot ökad arbetslöshet, bristande integration och den unga generationens succesivt mer utsatta position, av att fortsätta arbetet för jämställdhet och sist men inte minst att Västra Götaland både har förutsättningar och bör driva på och vara föregångare på klimatområdet och för ökad resurseffektivitet. En mycket omfattande analys genomförd i samverkan i regionen och med stöd av Energimyndigheten och EU hade visat att detta var en trovärdig strategi.²² En uppföljande analys av tillståndet i Västra Götaland 2015 bekräftade bilden.²³

Det övergripande målet sattes, i linje med visionen om det goda livet, till att ge invånarna bästa möjliga förutsättningar att utvecklas. Fyra övergripande ambitioner ringar in 32 prioriterade frågor som arbetsgrupper med brett deltagare från universitet och högskolor, näringslivets organisationer, region, stat, kommuner och organisationslivet från partnerskapet för utveckling identifierat inom nio områden. De var en ledande kunskapsregion, en region för alla, en region där vi tar globalt ansvar och en region som syns och engagerar. Att

---

²¹ Västra Götalandsregionen (2013): Västra Götaland 2020, Strategi för tillväxt och utveckling i Västra Götaland 2014 till 2020

²² ECON (2007): En mindre fossilberoende ekonomi – Kan en region gå före? Kan Västra Götaland gå före?

²³ Västra Götalandsregionen (2015): Tillståndet i Västra Götaland - Invånarperspektivet

driva ett så brett utvecklingsarbete med tydliga mål och prioriteringar är en utmaning när det ska ske mellan många organisationer. En majoritet av prioriteringarna drevs framgångsrikt samtidigt som strategin efterhand kompletteras med en kraftsamling kring fem frågor: en satsning på västsvenska styrkeområden med internationell lyskraft, att skapa förutsättningar för bättre matchning mellan utbildning och arbetsmarknadens behov, insatser för att öka antalet ungdomar med fullföljd grundskola och gymnasieutbildning, att underlätta ungdomars och nyanländas insteg på arbetsmarknaden och att bli föregångare i omställningen från fossil till förnybar energi.

Från vår bästa tid är nu till var det bättre förr?

Nästa mer omfattande analys med grund i analysmodellen för Det goda livet gjordes 2018 och följdes i relativt snabb följd av en 2020 och en 2023. Rubriken på de tre regionrapporterna speglar den dramatiska utvecklingen under perioden. 2018 kom Vår bästa tid är nu? 2020 Var det bättre förr? 2022 Osvuret är bäst. Analyserna i Vår bästa tid är nu? och Var det bättre förr? utgjorde underlag för den reviderade utvecklingsstrategin för perioden 2020 till 2030.²⁴ Grundtonen är positiv, samtidigt är utmaningarna stora och relativt tydliga. Slutsatsen i Vår bästa tid är nu? är att frågan om unga och ungas utvecklingsförutsättningar behöver prioriteras. Det gäller välbefinnande från unga år, psykisk hälsa, att fler ska klara skolgången i ett utbildningssystem som ger elever och studenter kontakter i samhälle och arbetsliv, men också frågor som bostäder och trygghet mer generellt. Den andra huvudutmaningen beskrivs under rubriken en gemensam region där det bland annat gäller att fortsätta bygga samman regionen och se till att alla delar får del av gemensamma resurser. Den tredje handlar om innovationer, kunskap och kompetens och fokuserar på Västsveriges nu allt tydligare position som en ledande region när det gäller forskning och utveckling. Det unika innovationssystemet kan stärkas än mer, entreprenörskapet utvecklas från unga år, kompetensförsörjningen förbättras och frågan är när staten ska replikera med motsvarande tunga satsningar på utbildning och FoU i Västsverige. Den fjärde frågan som lyfts är vårt ansvar för miljön. Arbetet för biologisk mångfald och stärkta biologiska system behöver stärkas. En tydlig rekommendation är att all offentligt driven och finansierad verksamhet bör bidra till att driva och vara föregångare i frågor om hållbar konsumtion och fossiloberoende. Den femte frågan handlar om ett aktivt liv, upplevelser, kultur. Vi behöver ett livskraftigt och aktivt föreningsliv, ett rikt kulturliv och stödja och driva initiativ i det framgångsrika arbetet med evenemang och upplevelser.

---

²⁴ Västra Götalandsregionen (2018): Vår bästa tid är nu? Regionrapport 2018, Hållbar utveckling i Västra Götaland, VGR Analys 2018:32

Regionrapporten 2020 visade bland annat hur välbefinnandet var fortsatt högt men med klart oroande tendenser inom många områden för den unga generationen.²⁵ Den svaga produktivitetsutvecklingen fortsatte samtidigt som Västsverige nu tog ytterligare steg mot att bli den dominerande kraften för forskning och utveckling i Sverige. Infrastrukturen inom transporter och bostäder beskrevs som en fortsatt långbänk. Obalanserna på arbetsmarknaden var en annan viktig fråga där matchningen mellan efterfrågan och utbud sedan regionens bildande fungerat relativt dåligt och verksamheten inom såväl näringsliv som offentlig sektor hämmas av detta. En olöst fråga var och är också den om andelen unga som inte klarar grundskolan. Samtidigt hade färre invånare låg inkomststandard och andelen som är beroende av bidrag och ersättningar hade sjunkit till låga nivåer. Inom miljöområdet var offentlig sektors satsningar en klar ljuspunkt. Förutsättningarna för framtiden beskrivs sammantaget som starka. En lista på långsiktiga utmaningar presenteras och inbegriper internationell konkurrenskraft, att motverka segregation och stärka samhörigheten i samhället, kraftsamling på en bättre fungerande arbetsmarknad, en fortsatt utveckling mot en mer gemensam region, större fokus på aktiva liv och stärkta sociala relationer, en fungerande bostadsmarknad och att fortsätta driva insatser för miljö och klimat aktivt, långsiktigt men också effektivt.

Utvecklingsarbete med tydligt fokus på omställning

Analys och utmaningar utgjorde ett av underlagen för den utvecklingsstrategi som gäller i dag.²⁶ Ett omfattande förankringsarbete genomfördes. Strategin har ett än tydligare fokus på näringslivets långsiktiga förutsättningar och en mindre fossilberoende ekonomi. Det speglas i målet ”Ett föredöme för omställning till ett hållbart och konkurrenskraftigt samhälle”. De mer långtgående prioriteringarna ändras åter till mer övergripande målformuleringar inom olika områden. Det samlade anslaget är samtidigt mycket brett och i linje med tidigare strategier. Utvecklings- och förändringsarbete tar tid. De långsiktiga prioriteringarna beskrivs under rubrikerna att stärka innovationskraften, att bygga kompetens, öka inkluderingen och att knyta samman Västra Götaland. Systemet med ett antal kraftsamlingar behålls. De speglar tiden och fokuserar på digitalisering, fullföljda studier, cirkulära affärsmodeller och elektrifiering.

---

²⁵ Västra Götalandsregionen (2020): Var det bättre förr? Regionrapport 2020, Hållbar utveckling i Västra Götaland, VGR Analys 2020:2

²⁶ Västra Götalandsregionen (2021): Regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland 2021 till 2030

Allt är i rörelse – Osvuret är bäst?

Den senaste regionrapporten ”Osvuret är bäst?” Togs fram i efterdyningarna av pandemin.²⁷ Analysen sammanfattas i ett antal stycken inklusive några rader kring vad vi kunde förvänta oss de kommande åren. Rader som tyvärr visat sig stämma väl med det som hänt.

”Genomgången av samhällsutvecklingen i Västra Götaland under de senaste decennierna ger en förvånansvärt positiv bild av läget. Välbefinnandet är i stort intakt liksom den allmänna hälsan. En stor majoritet av invånarna ser positivt på demokrati och samhällsservice och har fortsatt tillit till andra. Miljöpåverkan minskar inom många områden. Den disponibla inkomsten har ökat för alla grupper i samhället. Arbetsmarknaden har utvecklats mycket väl. Antalet jobb är fler än någonsin tidigare och arbetslösheten är lägre än i de andra storstadsregionerna. Västsverige behåller sin position som en ledande och attraktiv innovationsregion i Sverige och Europa.

Men allt står givetvis inte rätt till. Samhällsutmaningarna har blivit tydligare. Den biologiska mångfalden har ett svagt skydd och utsläppen av växthusgaser minskar för långsamt. Utbredningen av grovt våld och kriminalitet har bidragit till mer otrygga invånare. Den yngre generationen har, efter år av sämre utveckling, lägst välbefinnande och framtidstro, sämre psykisk hälsa och lägre tillit jämfört med andra åldersgrupper. Arbetsmarknaden är i snabb omvandling, risken är stor för fortsatt brist på arbetskraft i näringslivet och i den offentliga sektorn. De regionala obalanserna är stora och ett antal kommuner har genomgående större utmaningar än andra. Basal infrastruktur som energi, transporter och boende har utvecklats till problemområden. Sammantaget är det svårt att hävda att de senaste årens utveckling ska ses som hållbar.

De närmsta åren lovar högre priser, sänkta reallöner, stigande räntor, sjunkande fastighetsvärden och ökad arbetslöshet. För de med små marginaler, där ensamstående med barn är en särskilt utsatt grupp, blir utmaningarna särskilt tuffa. Välbefinnandet för ett stort antal invånare i regionen kommer att påverkas. Faktorer som arbetslöshet, trygg ekonomi och sociala relationer är avgörande.” Tio slutsatser och rekommendationer för framtidens utvecklingsarbete listades.

Avslutningsvis. Visionen om Det goda livet kan översättas i ett mål om välbefinnande för alla. En rapport som beskriver hur invånarna ser på sitt välbefinnande, hur det fördelar sig i befolkningen, om vilka de avgörande

---

²⁷ Västra Götalandsregionen (2023): Osvuret är bäst, regionrapport 2023 – En samlad analys av samhällsutvecklingen i Västra Götaland, VGR Analys 2023:2

faktorerna är och hur den samlade forskningen förklarar det vi ser gavs ut våren 2025. Titeln är ”Vad vi vet om välbefinnande – Fyra pelare för Det goda livet”.²⁸

---

²⁸ Västra Götalandsregionen (2025): Vad vi vet om välbefinnande – Fyra pelare för Det goda livet, VGR Analys 2025:9

Litteratur

- Andersson, Larsson (2019): Västsverige, ekonomisk utveckling och ekonomisk geografi, Ny teori och empiri, VGR Analys 2019:14
- Bossel (1999): Indicators for Sustainable Development: Theory, Method, Applications, International Institute for Sustainable Development
- Brockmann, Fernandez-Urbano (2024): Encyclopedia of Happiness, Quality of Life and Subjective wellbeing
- ECON Analys och Information (1998): SWOT Västra Götalandsregionen, Förutsättningar för regional utveckling
- ECON (2007): En mindre fossilberoende ekonomi – Kan en region gå före? Kan Västra Götaland gå före?
- Ernstson, Fransson, Lorentzon (2011): Vision Västra Götaland, Utvecklingen 2000-2009 belyst genom index och indikatorstudier, Handelshögskolan Göteborgs Universitet
- Five Clusters (2013) Chalmers, Göteborgs stad, Göteborgs Universitet, Västra Götalandsregionen och Västsvenska Handelskammaren
- Handelshögskolan Göteborgs Universitet (2009): Vägen till Det goda livet – Slutrapport från panelen som följer upp genomförandet av vision Västra Götaland
- Johansson, Strömqvist (2003): Västsverige och den nya ekonomiska geografin
- Köcher, Raffelhüschen (2011): Glücksatlas Deutschland
- OECD (2000): Frameworks to measure Sustainable Development, An OECD Expert Workshop.
- Regionstyrelsen Västra Götaland (1998): Västra Götaland – nulägesbeskrivning
- SOM-institutet (2024): Västsvenska trender 1998-2023
- Sveriges Nationalatlas (2003): Västra Götaland
- Västra Götalandsregionen (1999): En region att växa i – regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland.
- Västra Götalandsregionen (2001): Hållbar tillväxt i Västra Götaland, Tillväxtens tre dimensioner – människa, miljö, ekonomi. Regional politik för hållbar tillväxt.
- Västra Götalandsregionen (2003): Hållbar tillväxt i Västra Götaland – Stora utmaningar för en hållbar framtid
- Västra Götalandsregionen (2004): Det gemensamma Västra Götaland, Hållbar tillväxt för ökad attraktivitet och konkurrenskraft
- Västra Götalandsregionen (2005): Vision Västra Götaland – Det goda livet

- Västra Götalandsregionen (2007): Hållbar utveckling i Västra Götaland, Utveckling – Utvecklingsarbete – Framtid, Rapport Tillväxt och utveckling 2007:1
- Västra Götalandsregionen (2008): Tillväxtprogram för Västra Götaland 2008-2013
- Västra Götalandsregionen (2012): Regionrapport 2012 – Nya utmaningar för Västra Götaland
- Västra Götalandsregionen (2013): Västra Götaland 2020, Strategi för tillväxt och utveckling i Västra Götaland 2014 till 2020
- Västra Götalandsregionen (2015): Tillståndet i Västra Götaland – Invånarperspektivet
- Västra Götalandsregionen (2018): Vår bästa tid är nu? Regionrapport 2018, Hållbar utveckling i Västra Götaland, VGR Analys 2018:32
- Västra Götalandsregionen (2019): Lycka för fler, Kan ett samhälle med mer fokus på lycka öka människors välbefinnande? VGR Analys 2019:4
- Västra Götalandsregionen (2020): Var det bättre förr? Regionrapport 2020, Hållbar utveckling i Västra Götaland, VGR Analys 2020:2
- Västra Götalandsregionen (2021): Regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland 2021 till 2030
- Västra Götalandsregionen (2023): Osvuret är bäst, regionrapport 2023 – En samlad analys av samhällsutvecklingen i Västra Götaland, VGR Analys 2023:2
- Västra Götalandsregionen (2025): Vad vi vet om välbefinnande – Fyra pelare för Det goda livet, VGR Analys 2025:9

Everywhere is walking distance, if you have the time.

Steven Wright